

KARLO BOJČIĆ*

Percipirana opasnost u susjedstvu i odgojni stil roditelja

Sažetak

Roditelji imaju ključnu ulogu u socijalizaciji i osiguravanju neometanog razvoja djeteta. Uz roditelje, postoji mnogo drugih čimbenika koji djeluju na razvoj djeteta, a među njima su i obilježja susjedstva u kojemu obitelj prebiva. Pretpostavka Modela obiteljskog stresa jest da nepovoljna obilježja susjedstva neizravno utječu na dijete, djelujući putem njegovih proksimalnijih okruženja, odnosno djelujući na roditelje. Stoga je cilj ovog rada istražiti povezanost između percipirane opasnosti u susjedstvu i odgojnog stila roditelja. Anketno istraživanje provedeno je u šest naselja u Slavoniji na prigodnom uzorku od 393 roditelja (326 majki i 67 očeva), koji imaju djecu u dobi između četiri i devet godina. Kao najučestaliji odgojni stil roditelja pokazao se onaj autoritativni, nakon čega slijede permissivni i autoritarni. Većina roditelja percipira nisku opasnost u susjedstvu, pri čemu ih gotovo trećina ne percipira nikakvu opasnost u susjedstvu. Korelacijskom analizom utvrđena je negativna povezanost između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i autoritativnog te pozitivna povezanost između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i autoritarnog odgojnog stila roditelja.

Ključne riječi: roditelji, odgojni stil, opasnost u susjedstvu, strah od kriminala.

* dr. sc. Karlo Bojčić, naslovni viši asistent na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska.

Istraživanje za ovu publikaciju rađeno je u okviru Uspostavno-istraživačkog projekta „HRVATSKI MONITOR NASILJA: Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava (CroViMo)“, koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2017-05-8876). Službena stranica projekta: www.violence-lab.eu.

1. UVOD

Obiteljsko okruženje glavni je kontekst u kojem se odvija razvoj djeteta, a obitelj igra ključnu ulogu u socijalizaciji djeteta i razvoju zdrave ličnosti. Socijalizacija, kao proces stjecanja stavova, vrijednosti i prikladnih društvenih ponašanja, temelji se na obitelji kao primarnoj zajednici. Obitelj ima primarnu ulogu u prenošenju zajedničkih vrijednosti te je važan čimbenik razvoja tijekom ranog djetinjstva, smatranog ključnim za sveukupni razvoj osobnosti (Sandeep, 2015). Ranim iskustvima u obitelji dijete postavlja osnove svojih vrijednosti i uvjerenja, što će utjecati na njegov daljnji razvoj i interakcije sa širom društvenom zajednicom. Stoga ne iznenađuje da akademska istraživanja potvrđuju važnost obiteljskih čimbenika, poput odgojnog stila roditelja, kao prediktora prijestupništva (Farrington, 2011).

Odgojni stil roditelja predstavlja specifičan, nepromjenjivi spoj roditeljskih postupaka (McKee i sur., 2008). Diana Baumrind (1971, prema Westbrook i Jones Harden, 2010) podijelila je odgojne stilove roditelja u četiri kategorije: autoritativni, autoritarni, permisivni i zanemarujući. Autoritativne roditelje karakterizira visoka razina emocionalne topline i kontrole u odnosu s djetetom. Odgojni stil autoritarnih roditelja obilježen je visokom razinom kontrole te niskom razinom emocionalne topline, dok je obratna situacija kod permisivnih roditelja, koje karakterizira visoka razina emocionalne topline te niska razina kontrole. Niska razina kontrole i emocionalne topline karakteristična je za zanemarujuće roditelje (Baumrind, 1971, prema Westbrook i Jones Harden, 2010). Autoritarni odgojni stil roditelja prediktor je agresivnog ponašanja djece te buduće delinkvencije (Farrington, 1994; Kawabata i sur., 2011; Pinquart, 2017; Russell i sur., 2003; Saltali, 2018). Farrington (1991) navodi da autoritarni odgojni stil čini razliku između budućeg nenasilnog i nasilnog prijestupništva, pri čemu je potonje češće kod prijestupnika koji su imali autoritarne roditelje. Ti se rezultati objašnjavaju socijalnim učenjem djece koja, promatrajući ili doživljavajući agresivno ponašanje svojih roditelja, i sama uče da je to prihvatljiv način rješavanja problema ili ostvarivanja ciljeva (Anderson i Huesmann, 2003). Permisivni odgojni stil roditelja također predstavlja rizičan čimbenik u razvoju agresivnog ponašanja djece i buduće delinkvencije (Fagan i Hawkins, 2013; Jenkins Tucker i sur., 2014; Pinquart, 2017; Sarwar, 2016; Westbrook i Jones Harden, 2010). Permisivni roditelji ne nadziru i ne kontroliraju ponašanje svoje djece te ne mogu uspostaviti jasne granice i pravila ponašanja koji bi spriječili njihovo agresivno ponašanje. Upravo se jasno postavljene granice, objašnjavanje pravila ponašanja te toplina prema djeci navode kao razlozi negativne povezanosti između autoritativnog odgojnog stila roditelja te agresivnog ponašanja djece i buduće delinkvencije (Kawabata i sur., 2011; Malonda i sur., 2019; Pinquart, 2017; Westbrook i Jones Harden, 2010).

Obitelj je most između djeteta i društva jer se kroz nju odražava utjecaj društvenog sustava i kulture (Maleš i Stričević, 2005). Iako je uvelike usmjeren na posljedice koje ekonomski stres ostavlja na funkcioniranje obitelji, Model obiteljskog stresa obuhvaća i druge okolišne stresore, poput nepovoljnih obilježja susjedstva (Masarik i Conger, 2017). Pretpostavka Modela jest da nepovoljna obilježja susjedstva mogu biti štetna za djecu narušavanjem proksimalnih procesa, poput obiteljskih interakcija (Jocson i McLoyd, 2015). Naime, svakodnevna izloženost strahu i opasnosti u susjedstvu može kod roditelja dovesti do osjećaja nemoći, nepovjerenja i društvene izolacije. Pojačani emocionalni stres može rezultirati učestalijim bračnim sukobima i bračnom nestabilnosti, ali i oslabljenim kapacitetom za roditeljstvo, što u konačnici može dovesti do lošije prilagodbe djeteta (Rezo i sur., 2019). Iako obilježja susjedstva mogu izravno djelovati na malu djecu, vjerojatnije je da će djelovanje

biti putem oblikovanja ponašanja roditelja i funkcioniranja obitelji. Tijekom djetinjstva roditelji upravljaju i nadziru dječje živote, među ostalim i kontrolirajući vrijeme koje djeca provode u susjedstvu ili izvan obiteljskog okruženja pa imaju važniju ulogu u dječjem razvoju nego vršnjaci i susjedi. Zbog toga je vjerojatnije da će djelovanje susjedstva na razvoj mlađe djece biti neizravno (tj. djelovati na temelju obiteljskih procesa) nego izravno (Leventhal i Brooks-Gunn, 2000).

Karakteristike susjedstva ističu se kao važni korelati roditeljstva. Obiteljsko kućanstvo obično se smatra mjestom u kojemu su djeca zaštićena od izvanjskih prijetnji. Međutim, rezultati istraživanja pokazuju da su i zidovi kućanstava propusni i da rizični čimbenici, poput nepovoljnih obilježja susjedstva, nasilja i kriminala, mogu ometati razvoj djece (Farver i sur., 2005; Guerra i sur., 2003; McCoy i sur., 2015; Radočaj, 2005). Naime, čimbenici susjedstva mogu utjecati na odgojni stil roditeljstva ili specifična roditeljska ponašanja te time posredno djelovati i na razvoj djece. Choi i suradnici (2018) te Cuartas (2018) iznose dokaze o povezanosti između roditeljskih praksi i opasnosti u susjedstvu, koja se obično definira količinom zabilježenih kaznenih djela, izloženosti stanovnika nasilju u zajednici i/ili strahom od kriminala među stanovnicima (Burt i sur., 2023). Prema rezultatima istraživanja koje je proveo Cuartas (2018), izloženost nasilnim kaznenim djelima predviđa veću vjerojatnost udaranja djece predmetima. Gonzales i suradnici (2011) utvrdili su negativnu povezanost između roditeljske subjektivne procjene opasnosti u susjedstvu i njihove emocionalne topline u odnosu s djetetom. Istraživanjem koje su proveli Earls i suradnici (1994) utvrđeno je da roditelji koji žive u opasnijim susjedstvima prijavljuju višu razinu kontrole dječjeg ponašanja i učestaliju uporabu verbalne agresije prema djeci od roditelja koji žive u manje opasnim susjedstvima. Slično tome, Gayles i suradnici (2009) utvrdili su da je roditeljska percepcija opasnosti u susjedstvu povezana s učestalijim postavljanjem pravila ponašanja unutar obitelji. Furstenberg (1993) također navodi da roditelji koji žive u opasnijim susjedstvima iskazuju manje emocionalne topline i više kontrole prema djetetu, odnosno češće prakticiraju autoritarni odgojni stil. Isti autor navodi da je takvo ponašanje roditelja rezultat njihove prilagodbe jer tako poučavaju svoju djecu o potrebi samozaštite od potencijalnih opasnosti u susjedstvu.

Međutim, rezultati istraživanja nisu jednoznačni kada je riječ o poveznici između obilježja susjedstva i roditeljskih ponašanja prema djeci jer je moguće da svijest o opasnosti u susjedstvu neke roditelje motivira na učestaliju kontrolu ponašanja djeteta, ali i na češće pokazivanje topline u odnosu s njim. Na primjer, istraživanja pokazuju da roditelji u visokorizičnim susjedstvima drže djecu bliže kući, poblize ih nadziru kada su u susjedstvu ili proaktivno traže alternativna okruženja za svoju djecu izvan susjedstva (Gonzales i sur., 2011). U istraživanju koje su proveli Vieno i suradnici (2010) konstrukt zabrinutosti za sigurnost, sastavljen od roditeljskog straha od kriminala i brige za djecu, dovodi do veće potrebe roditelja da budu podrška svojoj djeci i da znaju više o njihovim svakodnevnim aktivnostima.

Predstavljena istraživanja uglavnom su provedena na području Sjedinjenih Američkih Država, gdje je stopa kriminaliteta izraženija nego u Hrvatskoj pa je njihove rezultate stoga potrebno interpretirati s određenim oprezom. S obzirom na niže stope kriminaliteta u Hrvatskoj, moguće je da je učinak nepovoljnih obilježja susjedstva na roditeljska ponašanja manje izražen i dovodi tek do suptilnih promjena u roditeljskom ponašanju. Nemogućnost izravne usporedbe rezultata, uz nepostojanje apsolutne suglasnosti oko predznaka djelovanja percipirane opasnosti u susjedstvu na roditeljska ponašanja upućuju na potrebu provedbe

sličnih istraživanja na hrvatskom kulturnom području. Stoga je cilj ovoga rada istražiti povezanost između percipirane opasnosti u susjedstvu i odgojnog stila roditelja.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja jest utvrditi postoji li povezanost između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i njihova odgojnog stila. Nadalje, cilj je utvrditi učestalost roditeljske primjene pojedinog odgojnog stila, kao i njihovu percepciju opasnosti u susjedstvu.

H1: postoji značajna povezanost između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i njihova odgojnog stila

2.1. Uzorak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 393 roditelja (326 Ž, 67 M) u šest različitih naselja na području Slavonije, koji imaju dijete u dobi između četiri i devet godina. Dobni je raspon roditelja između 21 i 50 godina, pri čemu ih je većina u dobi između 31 i 40 godina (55,7%), nakon čega slijedi dob između 41 i 50 godina (21,6%), a potom dob između 21 i 30 godina (9,9%). Pedeset roditelja nije odgovorilo na pitanje vezano uz dob (12,7%). Kada je riječ o bračnom statusu, većina je roditelja u braku (89,3%), zatim slijede razvedeni roditelji (5,6%), roditelji u izvanbračnim vezama (2,8%), udovice ili udovci (1,5%) te neudani ili neoženjeni roditelji (0,8%). Većina roditelja ima dvoje djece (51,9%), zatim slijede roditelji s troje djece (23,9%), oni s jednim djetetom (12,7%) te naposljetku roditelji s četiri ili više djece (6,9%). Većina majki ima srednju stručnu spremu (57%), gotovo trećina ih ima visoku stručnu spremu (29,2%), nešto više od desetine ih ima višu stručnu spremu (11,2%), samo završenu osnovnu školu ima osam majki (2%), a dvije nemaju završenu osnovnu školu (0,5%). Većina očeva ima srednju stručnu spremu (65,9%), gotovo petina ih ima visoku stručnu spremu (19,2%), višu stručnu spremu ima 30 očeva (7,65%), završenu osnovnu školu ima 16 očeva (4%), a tri oca nemaju završenu osnovnu školu (0,8%). Većina majki stalno je zaposlena (71,3%), gotovo petina ih je nezaposlena (19,6%), 32 majke povremeno su zaposlene (8,1%), a tri su umirovljene (0,8%). Većina očeva stalno je zaposlena (89%), 16 ih je nezaposleno (4%), umirovljeno ih je devet (2,3%), pet ih je povremeno zaposleno (1,3%), a za njih 13 nema zabilježenog odgovora (3,3%).

2.2. Instrument

Prvim dijelom upitnika prikupljali su se podaci o sociodemografskim obilježjima ispitanika istraživanja i njihova djeteta. Sastojao se od osam čestica u formi zatvorenih pitanja ili tvrdnji u kojima su roditelji trebali zaokružiti odgovor te tri čestice u kojima su trebali dopisati odgovor.

Dio upitnika o stilovima roditeljstva preuzet je od Vučković i suradnika (2019), koji su prilagodili upitnik The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (Robinson i sur., 1995).

Taj se dio sastoji od 30 tvrdnji, a za svaku od njih, roditelj mora obavijestiti o učestalosti s kojom on ili ona koristi opisano ponašanje. Upitnik je podijeljen na tri subskele: autoritativni stil, autoritarni stil i permisivni stil. Upitnik je već korišten u Hrvatskoj (Vučković i sur., 2019), pri čemu su utvrđeni zadovoljavajući koeficijenti pouzdanosti Cronbach-alfa za autoritativni ($\alpha = .86$), autoritarni ($\alpha = .82$) i permisivni ($\alpha = .64$) stil roditeljstva. Roditelji su odgovarali za sebe i svojeg suprugu upisivanjem broja na skali odgovora od pet stupnjeva (1 = nikada, 2 = rijetko, 3 = ponekad, 4 = često, 5 = uvijek).

Dio upitnika kojim se istraživao strah od kriminala preuzet je od Gorman-Smith i suradnika (2000, prema Dahlberg i sur., 2005), a njime je ispitivana procjena straha ispitanika da će biti žrtva kriminala u svom domu i/ili susjedstvu. Originalni upitnik sastoji se od četiri čestice (*Bojim se napada ili pljačke u svojoj kući ili stanu; Bojim se napada ili pljačke na ulicama susjedstva tijekom dana; Bojim se napada ili pljačke na ulicama susjedstva kada sam sam/a tijekom noći; Bojim se napada ili pljačke na ulicama susjedstva kada sam u društvu tijekom noći*), ali je nakon provjere faktorske strukture izostavljena jedna čestica (*Bojim se napada ili pljačke na ulicama susjedstva kada sam sam/a tijekom noći*) zbog unutarfaktorske interkorelacije veće od 0,8 s dvije čestice. Procjena straha od kriminala vršena je s pomoću skale odgovora od pet stupnjeva (1 = uopće se ne bojim, 2 = rijetko se bojim, 3 = ponekad se bojim, 4 = često se bojim, 5 = stalno se bojim), a provjerom koeficijenta unutarnje konzistencije Cronbach-alpha dobivena je visoka pouzdanost ($\alpha = 0,90$).

Posljednji dio upitnika korištenog u istraživanju odnosio se na uočene probleme u susjedstvu. Činilo ga je trinaest tvrdnji za koje su ispitanici trebali odrediti koliko su karakteristične za njihovo susjedstvo, pri čemu su odgovori prikupljeni uz pomoć Likertove skale od pet stupnjeva (1 = uopće se ne slažem, 2 = uglavnom se ne slažem, 3 = niti se slažem, niti se ne slažem, 4 = uglavnom se slažem, 5 = u potpunosti se slažem). Upitnik uočenih problema u susjedstvu preuzet je od Tolan i suradnika (2001, prema Dahlberg i sur., 2005), a iz njega je izostavljena tvrdnja koja se ticala postojanja organiziranih bandi s obzirom na to da one nisu karakteristične za hrvatsko podneblje.

Nakon provjere faktorske strukture izlučena je skala Kriminal u susjedstvu, koju čini sedam čestica (*vandalizam; provale; beskućništvo; grafiti; droga; nasilni zločini; u posljednjih nekoliko godina povećala se stopa kriminala u mojem susjedstvu*) s visokim Cronbach-alpha koeficijentom unutarnje konzistencije ($\alpha = .92$).

2.3. Postupak

Sredinom studenoga 2022., tri dječja vrtića i tri osnovne škole iz Slavonije kontaktirani su te su održani sastanci s njihovim ravnateljima. Na tim sastancima predstavljeni su cilj, svrha i način provođenja istraživanja te je dobivena pismena suglasnost ravnatelja za sudjelovanje njihovih odgojno-obrazovnih ustanova u istraživanju. Nakon toga održani su sastanci sa stručnim suradnicima pedagogima koji su također informirani o cilju, svrsi i načinu provođenja istraživanja. Jedan dio pedagoga zatim je organizirao roditeljske sastanke na kojima su roditelji dali informirani pristanak za sudjelovanje i ispunili upitnik. Drugi dio pedagoga roditeljima je omogućio da upitnik ponesu kući, ispune ga i vrate nakon nekoliko dana. Na roditeljskim sastancima svim je sudionicima objašnjen cilj istraživanja, naglašeno je da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno te da je moguće odustati od sudjelovanja u bilo kojem trenutku.

Odgovori sudionika su anonimizirani, tako da se ne može identificirati koji su sudionici i koje odgojno-obrazovne ustanove sudjelovale u istraživanju. Sudionicima, pedagogima i ravnateljima ponuđena je mogućnost dobivanja povratnih informacija o rezultatima istraživanja na zahtjev.

Manji propusti u ispunjavanju upitnika uočeni su kod nekoliko ispitanika gdje je bila riječ o neodgovorenom pitanju, što se kod statističke obrade izostavljalo u skladu sa statističkim pravilima. Dobiveni podaci uneseni su u statistički program za računalnu obradu podataka (SPSS) te analizirani odgovarajućim statističkim postupcima deskriptivne i inferencijalne statistike.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Prije provedbe analize izvršena je kompozitna sinteza varijable percipirane opasnosti u susjedstvu, pri čemu je utvrđena visoka pouzdanost Cronbach-alpha koeficijenta unutarnje konzistencije ($\alpha=86$). Varijabla percipirane opasnosti u susjedstvu nastala je sintezom čestica koje su činile Skalu straha od kriminala i Skalu kriminala u susjedstvu, što je u skladu s već navedenom definicijom opasnosti u susjedstvu koju su iznijeli Burt i suradnici (2023).

U Tablici 1. prikazani su rezultati deskriptivne analize odgojnih stilova roditelja i njihove percepcije opasnosti u susjedstvu. Radi preglednosti rezultata, u tablici su prikazane faktorske varijable. Kada je riječ o upotrebi pojedinog odgojnog stila, majke su najveću vrijednost aritmetičke sredine ostvarile kod autoritativnog odgojnog stila ($AS=4,31$), nakon čega slijedi permissivni stil ($AS=2,36$) te naposljetku autoritarni odgojni stil ($AS=1,94$). Isti redoslijed učestalosti upotrebe pojedinog odgojnog stila zabilježen je i kod očeva. Autoritativni odgojni stil je najčešći ($AS=4,11$), slijedi permissivni ($AS=2,27$), a zatim autoritarni odgojni stil oca ($AS=1,9$). Dobiveni rezultati ohrabruju s obzirom na to da roditelji najčešće primjenjuju autoritativni stil, čije je obilježje visoka razina roditeljske kontrole i topline uz poticanje djetetove autonomije. Međutim, zbog već navedenog lošeg djelovanja fizički agresivnog ponašanja roditelja na razvoj djeteta (Anderson i Huesmann, 2003), potrebno je istaknuti kako je trećina majki ($N=128$; 33,8%) navela da rijetko ili ponekad koriste fizičko kažnjavanje kao oblik discipliniranja djeteta, dok to čini nešto manje od trećine očeva ($N=105$; 28,1%). Gotovo trećina majki ($N=118$; 31,1%) ponekad udara dijete kada je neposlušno, pri čemu 6,9% majki ($N=26$) ošamari dijete kada se loše ponaša. Slična je situacija i kod očeva, iako je nešto manji udio očeva koji udaraju dijete kada je neposlušno ($N=104$; 28,8%) ili ga šamaraju kada se loše ponaša ($N=22$; 6,1%).

Kada je riječ o percipiranoj opasnosti u susjedstvu, većina ispitanika percipira nisku opasnost u susjedstvu ($AS=1,4$), pri čemu gotovo trećina njih ($N=118$; 30,2%) ne percipira nikakvu opasnost u susjedstvu. O sigurnosti susjedstva svjedoči podatak da je na Skali kriminala u susjedstvu kao najučestaliji problem prijavljen vandalizam ($AS=1,36$), dok su nasilni zločini prijavljeni kao najrjeđi (1,19). Većina ispitanika ($N=240$; 61,4%) ne boji se napada ili pljačke na ulicama susjedstva kada su u društvu tijekom noći, a sličan rezultat ($N=238$; 60,9%) dobiven je i kada je riječ o strahu od napada ili pljačke na ulicama susjedstva tijekom dana. Zanimljivo je istaknuti da veći broj ispitanika percipira susjedstvo kao sigurnije mjesto od svojeg doma s obzirom na to da je manje od polovice ispitanika ($N=179$; 45%) istaknulo kako se ne boji napada ili pljačke u svojoj kući ili stanu. Dobiveni podaci u skladu su s onima dobivenim u drugim istraživanjima (Borovec, 2019; Franc et al., 2012; United Nations Development Programme in the Republic of Croatia i Ministarstvo unutarnjih poslova

Republike Hrvatske, 2009), a koji pokazuju da hrvatski građani osjećaju relativno visoku razinu sigurnosti u susjedstvima.

Varijabla	N	AS	SD	Min	Max
Autoritativni stil majke	379	4,31	,42	1,93	5
Autoritarni stil majke	379	1,94	,47	1	3,58
Permisivni stil majke	379	2,36	,64	1	4,4
Autoritativni stil oca	362	4,11	,52	1,93	5
Autoritarni stil oca	362	1,9	,47	1	3,5
Permisivni stil oca	362	2,27	,63	1	4,4
Percipirana opasnost u susjedstvu	391	1,4	,54	1	4,4

Tablica 1: Deskriptivna analiza odgojnih stilova roditelja i njihove percepcije opasnosti u susjedstvu

Rezultati korelacijske analize, prikazani u Tablici 2, pokazuju nisku negativnu povezanost između percipirane opasnosti u susjedstvu te autoritativnog odgojnog stila majke ($p < ,001$) i oca ($p < ,01$). Utvrđena je i niska pozitivna povezanost između percipirane opasnosti u susjedstvu te autoritarnog odgojnog stila majke ($p < ,01$) i oca ($p < ,05$). Korelacijskom analizom nije utvrđena povezanost između percipirane opasnosti u susjedstvu i permisivnog odgojnog stila roditelja.

Varijabla	1	2	3	4	5	6	7
1. Percipirana opasnost u susjedstvu	<i>r</i> N						
2. Autoritativni stil majke	<i>r</i> N	-,20*** 377					
3. Autoritarni stil majke	<i>r</i> N	,15** 377	-,21*** 379				
4. Permisivni stil majke	<i>r</i> N	,09 377	-,06 379	,47*** 379			
5. Autoritativni stil oca	<i>r</i> N	-,16** 360	,76*** 354	-,15** 354	-,14** 354		
6. Autoritarni stil oca	<i>r</i> N	,11* 360	-,21*** 354	,84*** 354	,43*** 354	-,26*** 362	
7. Permisivni stil oca	<i>r</i> N	,02 360	-,05 354	,38*** 354	,64*** 354	-,07 362	,41*** 362

Bilješka: $p < ,05*$; $p < ,01**$; $p < ,001***$

Tablica 2: Korelacijska analiza roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i njihova odgojnog stila

Rezultati ovoga istraživanja u skladu su s onima dobivenim u istraživanjima koje su proveli Cuartas (2018), Earls i suradnici (1994), Furstenberg (1993) te Gonzales i suradnici (2011), a prema kojima roditelji s većom percepcijom opasnosti u susjedstvu pokazuju manje

emocionalne topline prema djetetu te ga više nadziru i kontroliraju. Moguće je da roditelji smatraju kako su stroge granice, jasna pravila i snažna kontrola ponašanja djeteta nužni za očuvanje sigurnosti djece. Međutim, dobiveni rezultati najčešće se objašnjavaju teorijom obiteljskog stresa (Conger i sur., 1994, prema Rezo i sur., 2019), prema kojoj život u opasnom susjedstvu utječe na razinu emocionalne topline i roditeljske kontrole (Vieno i sur., 2010). Naime, percipirani kriminal i strah od kriminala u susjedstvu mogu izazvati povišene razine roditeljskog stresa, koje mogu dovesti do promjena u ponašanju roditelja, uključujući veću sklonost kontroli djetetova ponašanja. Roditelji pod stresom mogu imati više poteškoća pri upotrebi autoritativnog odgojnog stila, koji zahtijeva ravnotežu između pružanja podrške i postavljanja granica, čime se umanjuje sposobnost pružanja odgovarajuće skrbi (Burt i sur., 2023). Cuartas (2018) navodi da postoje dva glavna načina izloženosti stresorima u susjedstvu koji mogu djelovati na odgojni stil roditelja. Prvo, izloženost okolišnim stresorima pokreće fiziološke i psihološke procese koji mogu dovesti do problema s mentalnim zdravljem. Roditelji koji doživljavaju visoku razinu stresa mogu imati manju kontrolu nad svojim reakcijama i biti manje osjetljivi prema djeci. Manja tolerancija na dječje neprikladno ponašanje može povećati vjerojatnost oslanjanja na fizičko kažnjavanje kao metode za ispravljanje ponašanja djeteta (Farver i sur., 2005; Foster i Brooks-Gunn, 2013). Drugo, kriminal i nasilje u susjedstvu mogu djelovati na oblikovanje društvenih normi, poput pružanja podrške i opravdavanja određenih nasilnih ponašanja, što može potaknuti neprimjerene roditeljske prakse unutar obitelji kao što je fizičko kažnjavanje djece (Chang i sur., 2016; Coulton i sur., 2007). Iako su utvrđene niske vrijednosti korelacije, dobivenim rezultatima istraživanja može se potvrditi hipoteza o postojanju znatne povezanosti između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i njihova odgojnog stila. S obzirom na niske vrijednosti percipirane opasnosti u susjedstvu, očekivano je da je učinak nepovoljnih obilježja susjedstva na roditeljska ponašanja manje izražen i eventualno dovodi tek do suptilnih promjena u roditeljskom ponašanju. Utvrđena povezanost dobiva na važnosti uzme li se u obzir da razvojna putanja djeteta uvelike ovisi o okruženju, iskustvu i interakciji s njegovim glavnim skrbnicima (Kandel Englander, 2003). Emocionalna toplina i kontrola temelji su interakcije između roditelja i djece, a nedostatna emocionalna toplina i visoka razina kontrole mogu narušiti fizički, kognitivni i socioemocionalni razvoj djece, kao i njihovo dugoročno zdravlje i životne prilike (Cuartas, 2018). Rezultati istraživanja također ističu važnost implementacije preventivnih mjera u različitim okruženjima djeteta. Naime, povezanost percipirane opasnosti u susjedstvu s odgojnim stilovima roditelja sugerira da bi, uz dijete i obitelj, preventivne mjere trebale biti usmjerene i na susjedstvo. Međutim, s obzirom na to da većina ispitanika percipira nisku opasnost u susjedstvu, prevencija neprikladnih roditeljskih praksi može se ostvariti pružanjem pomoći roditeljima u boljem razumijevanju stvarnih rizika u susjedstvu, čime se može smanjiti osjećaj nemoći i stresa te potreba za autoritarnim odgojnim stilom.

Postoji nekoliko ograničenja provedenog istraživanja. Relativno ograničeni uzorak istraživanja ne dopušta generalizaciju rezultata. Nadalje, podaci su prikupljeni na temelju samoprocjena i procjena roditelja, što može dovesti do pristranosti jer ispitanici mogu imati različite interpretacije istih događaja ili svojih osjećaja. Također, s obzirom na provedenu korelacijsku analizu nije moguće utvrditi uzročno-posljedični slijed među promatranim varijablama.

4. ZAKLJUČAK

Obitelj je najvažniji kontekst u kojem se odvija razvoj djeteta, a roditelji igraju ključnu ulogu u socijalizaciji i prevenciji problema u ponašanju djeteta. S obzirom na to da obilježja susjedstva mogu utjecati na specifična roditeljska ponašanja prema djetetu, u fokusu je ovog istraživanja odnos između roditeljske percepcije opasnosti u susjedstvu i njihovih odgojnih stilova. Rezultati istraživanja upućuju na to da je roditeljska percepcija više razine opasnosti u susjedstvu povezana s opadanjem upotrebe autoritativnog i porastom upotrebe autoritarnog stila. Ta povezanost objašnjava se teorijom obiteljskog stresa, prema kojoj percipirana opasnost u susjedstvu može izazvati više razine stresa kod roditelja, što pak dovodi do manje osjetljivosti prema djeci, ali i smanjene mogućnosti samoregulacije ponašanja roditelja. Moguća intervencija trebala bi se usmjeriti na povećanje sigurnosti, ali i na pomoć roditeljima u boljem razumijevanju stvarnih rizika u susjedstvu. Osim što je odnos između obilježja susjedstva i odgojnog stila roditelja nedovoljno istražen u Hrvatskoj, rezultati ovog istraživanja upućuju na potrebu daljnjeg proučavanja odnosa između obitelji i čimbenika u susjedstvu kako bi se rasvijetlila priroda njihova djelovanja, ali i da bi se osigurao neometan razvoj djece u obitelji.

LITERATURA

1. Anderson, C. A., & Huesmann, L. R. (2003). Human aggression: A social-cognitive view. In M. A. Hogg & J. Cooper (Eds.), *Handbook of Social Psychology* (pp. 296–323). SAGE Publications, Inc.
2. Borovec, L. (2019). Strah od viktimizacije i kohezija zajednice u sredinama različitog stupnja urbanizacije u Republici Hrvatskoj. *Policija i sigurnost*, 28(4), 542–556.
3. Burt, S. A., Thaler, D., Shewark, E. A., Pearson, A. L., Anaya, C., Tomlinson, R. C., Neiderhiser, J. M., Klump, K. L., & Lonstein, J. S. (2023). Illuminating associations between parenting and deleterious neighborhood characteristics via exhaustive modeling. *Journal of Marriage and Family*, 85(1), 153–172. <https://doi.org/10.1111/jomf.12871>.
4. Chang, L.-Y., Wang, M.-Y., & Tsai, P.-S. (2016). Neighborhood Disadvantage and Physical Aggression in Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-Analysis of Multilevel Studies. *Aggressive Behavior*, 42(5), 441–454. <https://doi.org/10.1002/ab.21641>.
5. Choi, J., Kelley, M. S., & Wang, D. (2018). Neighborhood Characteristics, Maternal Parenting, and Health and Development of Children from Socioeconomically Disadvantaged Families. *American Journal of Community Psychology*, 62(3–4), 476–491. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12276>.
6. Coulton, C. J., Crampton, D. S., Irwin, M., Spilsbury, J. C., & Korbin, J. E. (2007). How neighborhoods influence child maltreatment: A review of the literature and alternative pathways. *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1117–1142. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.023>.
7. Cuartas, J. (2018). Neighborhood crime undermines parenting: Violence in the vicinity of households as a predictor of aggressive discipline. *Child Abuse & Neglect*, 76, 388–399. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.12.006>.
8. Dahlberg, L. L., Toal, S. B., Swahn, M., & Behrens, C. B. (2005). *Measuring Violence-Related Attitudes, Behaviors, and Influences Among Youths: A Compendium of Assessment*

- Tool* (2nd ed.). Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.
9. Earls, F., McGuire, J., & Shay, S. (1994). Evaluating a community intervention to reduce the risk of child abuse: Methodological strategies in conducting neighborhood surveys. *Child Abuse & Neglect, 18*(5), 473–485. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(94\)90031-0](https://doi.org/10.1016/0145-2134(94)90031-0).
 10. Fagan, A. A., & Hawkins, D. J. (2013). Preventing Substance Use, Delinquency, Violence, and Other Problem Behaviors over the Life-Course Using the Communities That Care System. In C. L. Gibson & M. D. Krohn (Eds.), *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research* (pp. 277–296). Springer. 10.1007/978-1-4614-5113-6_16.
 11. Farrington, D. P. (1991). Childhood Aggression and Adult Violence: Early Precursors and Later-Life Outcomes. In D. J. Pepler & K. H. Rubin (Eds.), *The development and treatment of childhood aggression* (pp. 5–29). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
 12. Farrington, D. P. (1994). Childhood, Adolescent, and Adult Features of Violent Males. In L. R. Huesmann (Ed.), *Aggressive Behavior* (pp. 215–240). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-9116-7_9.
 13. Farrington, D. P. (2011). Family influences on delinquency. In D. W. Springer & A. R. Roberts (Eds.), *Juvenile justice and delinquency* (pp. 203–222). Jones and Bartlett Publishers.
 14. Farver, J. A. M., Xu, Y., Eppe, S., Fernandez, A., & Schwartz, D. (2005). Community Violence, Family Conflict, and Preschoolers' Socioemotional Functioning. *Developmental Psychology, 41*(1), 160–170. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.1.160>.
 15. Foster, H., & Brooks-Gunn, J. (2013). Neighborhood Influences on Antisocial Behavior During Childhood and Adolescence. In C. L. Gibson & M. D. Krohn (Eds.), *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research* (pp. 69–90). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5113-6_5.
 16. Franc, R., Prizmic-Larsen, Z., & Lipovčan, L. K. (2012). Personal Security and Fear of Crime as Predictors of Subjective Well-Being. In D. Webb & E. Wills-Herrera (Eds.), *Subjective Well-Being and Security* (Vol. 46, pp. 45–67). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2278-1_4.
 17. Furstenberg, F. F. (1993). How families manage risk and opportunity in dangerous neighborhoods. In W. Wilson (Ed.), *Sociology and the Public Agenda* (pp. 231–258). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781483325484>.
 18. Gayles, J. G., Coatsworth, J. D., Pantin, H. M., & Szapocznik, J. (2009). Parenting and Neighborhood Predictors of Youth Problem Behaviors Within Hispanic Families: The Moderating Role of Family Structure. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 31*(3), 277–296. <https://doi.org/10.1177/0739986309338891>.
 19. Gonzales, N. A., Coxe, S., Roosa, M. W., White, R. M. B., Knight, G. P., Zeiders, K. H., & Saenz, D. (2011). Economic Hardship, Neighborhood Context, and Parenting: Prospective Effects on Mexican-American Adolescent's Mental Health. *American Journal of Community Psychology, 47*(1–2), 98–113. <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9366-1>.
 20. Guerra, N. G., Huesmann, L. R., & Spindler, A. (2003). Community Violence Exposure, Social Cognition, and Aggression Among Urban Elementary School Children. *Child Development, 74*(5), 1561–1576. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00623>.
 21. Jenkins Tucker, C., Finkelhor, D., Turner, H., & Shattuck, A. M. (2014). Family Dynamics and Young Children's Sibling Victimization. *Journal of Family Psychology, 28*(5), 625–633. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000016>.

22. Jocson, R. M., & McLoyd, V. C. (2015). Neighborhood and Housing Disorder, Parenting, and Youth Adjustment in Low-Income Urban Families. *American Journal of Community Psychology*, 55(3–4), 304–313. <https://doi.org/10.1007/s10464-015-9710-6>.
23. Kandel Englander, E. (2003). *Understanding Violence (2.)*. Mahwah.
24. Kawabata, Y., Alink, L. R. A., Tseng, W.-L., van IJzendoorn, M. H., & Crick, N. R. (2011). Maternal and paternal parenting styles associated with relational aggression in children and adolescents: A conceptual analysis and meta-analytic review. *Developmental Review*, 31(4), 240–278.
25. Leventhal, T., & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126(2), 309–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.2.309>.
26. Maleš, D., & Stričević, I. (2005). *Odgoj za demokraciju u ranom djetinjstvu*. Udruženje “Djeca prva”.
27. Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre, V. M. (2019). Parents or Peers? Predictors of Prosocial Behavior and Aggression: A Longitudinal Study. *Frontiers in Psychology*, 10, 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02379>.
28. Masarik, A. S., & Conger, R. D. (2017). Stress and child development: A review of the Family Stress Model. *Current Opinion in Psychology*, 13, 85–90. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.05.008>.
29. McCoy, D. C., Connors, M. C., Morris, P. A., Yoshikawa, H., & Friedman-Krauss, A. H. (2015). Neighborhood economic disadvantage and children’s cognitive and social-emotional development: Exploring Head Start classroom quality as a mediating mechanism. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 150–159. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.04.003>.
30. McKee, L., Colletti, C., Rakow, A., Jones, D. J., & Forehand, R. (2008). Parenting and child externalizing behaviors: Are the associations specific or diffuse? *Aggression and Violent Behavior*, 13(3), 201–215. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.03.005>.
31. Pinquart, M. (2017). Associations of Parenting Dimensions and Styles With Externalizing Problems of Children and Adolescents: An Updated Meta-Analysis. *Developmental Psychology*, 53(5), 873–932. <http://dx.doi.org/10.1037/dev0000295>.
32. Radočaj, T. (2005). Nasilje među djecom. *Dijete i društvo*, 7(1), 102–116.
33. Rezo, I., Rajter, M., & Ajduković, M. (2019). Doprinos modela obiteljskoga stresa u objašnjenju rizika za zlostavljanje adolescenata u obitelji. *Društvena istraživanja*, 28(4), 669–689. <https://doi.org/10.5559/di.28.4.06>.
34. Russell, A., Hart, C., Robinson, C., & Olsen, S. (2003). Children’s sociable and aggressive behaviour with peers: A comparison of the US and Australia, and contributions of temperament and parenting styles. *International Journal of Behavioral Development*, 27(1), 74–86. <https://doi.org/10.1080/01650250244000038>.
35. Saltali, N. D. (2018). Parenting Styles as a Predictor of the Preschool Children’s Social Behaviours. *Participatory Educational Research*, 5(2), 18–37. <http://dx.doi.org/10.17275/per.18.10.5.2>.
36. Sandeep, K. (2015). *Child Development and Pedagogy: Common for CTET Paper I & II*. Pearson India. <https://public.ebookcentral.proquest.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=5312894>.
37. Sarwar, S. (2016). Influence of Parenting Style on Children’s Behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2), 222. <https://doi.org/10.22555/joeed.v3i2.1036>.

38. United Nations Development Programme in the Republic of Croatia & Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske. (2009). *National Public Opinion Survey on Citizen Perception of Safety and Security in the Republic of Croatia*. United Nations Development Programme in the Republic of Croatia (UNDP), Ministry of Interior of the Republic of Croatia.
39. Vieno, A., Nation, M., Perkins, D. D., Pastore, M., & Santinello, M. (2010). Social capital, safety concerns, parenting, and early adolescents' antisocial behavior. *Journal of Community Psychology*, 38(3), 314–328. <https://doi.org/10.1002/jcop.20366>.
40. Vučković, S., Ručević, S., Borovac, T., & Krupić, D. (2019). *Parenting Styles and Emotional Problems in Early School-Age Children: Mediation of Executive Functions*.
41. Westbrook, T. R., & Jones Harden, B. (2010). Pathways Among Exposure to Violence, Maternal Depression, Family Structure, and Child Outcomes Through Parenting: A Multigroup Analysis. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(3), 386–400. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01042.x>.

Abstract

Karlo Bojčić*

Perceived Neighborhood and Parenting Styles

Parents have a key role in socialization and ensuring the undisrupted development of the child. In addition to the parents, there are many other factors that affect the development of the child, and among them are the characteristics of the neighborhood in which the family lives. The assumption of the Family Stress Model is that deleterious characteristics of the neighborhood indirectly affect the child by acting through its more proximal environments, that is, by affecting the parents. Therefore, the aim of this study is to investigate the association between the parental perceived danger in the neighborhood and their parenting style. The survey was conducted on a convenient sample of 393 parents (326 mothers and 67 fathers) living in one of the six municipalities in Slavonia, who have children between the ages of four and nine. Authoritative style was found to be the most common parenting style, followed by permissive and authoritarian. The majority of parents perceive low danger in the neighborhood, with almost a third of them not perceiving any danger in the neighborhood. Correlation analysis revealed a negative correlation between parental perception of danger in the neighborhood and their authoritative parenting style, and a positive correlation between parental perception of danger in the neighborhood and their authoritarian parenting style.

Key words: parents, parenting style, neighborhood danger, fear of crime.

* Karlo Bojčić, Ph. D., titular rank of Senior Assistant, Department of Pedagogy at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Croatia.